VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Lausunto tulevaisuusvaliokunnalle 11.9.2019 / tiedeasiantuntija Antti Pelkonen

Asia: K 3/2019 vp Hallituksen vuosikertomus 2018

Lausunto liittyy valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) kytkeytymiseen Agenda 2030 -teemoihin. Lausunnon kontekstina on tulevaisuusvaliokunnan kiinnostus erityisesti seuraavan ponnen tarpeellisuuden arviointiin ja toteutumisen seurantaan:

> *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto*
>
> *7. suuntaa Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) ja valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan (TEAS) resursseja seuraavina vuosina erityisesti Agenda2030-politiikkajohdonmukaisuuden edistämiseen sekä kestävään kehitykseen liittyvän monitieteisen tietopohjan vahvistamiseen; päätöksentekoa ja muutoksen hallintaa palvelevassa tutkimuksessa on hyödynnettävä myös ennakointia kuten esimerkiksi skenaariomenetelmiä, (VNS 1/2017 vp – EK 27/2017)*

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (VN TEAS) tukee valtioneuvoston päätöksentekoa ja sen valmistelua. Se kohdistuu poikkihallinnollisiin päätöksenteon kysymyksiin ja tuottaa mm. arviointeja, tilannekuva-analyyseja, ennakointeja ja kansainvälisiä vertailuja. Valtioneuvoston vuosittainen selvitys- ja tutkimussuunnitelma ohjaa toimintaa, johon on käytettävissä noin 10 miljoonaa euroa vuosittain. Suunnitelman valmistelusta vastaa valtioneuvoston kanslian johdolla valtioneuvoston tutkimus-, ennakointi- ja arviointitoimintaa koordinoiva työryhmä (TEA-työryhmä), johon kuuluu asiantuntija kaikista ministeriöistä.

VN TEAS -toiminnan tietotarpeiden tunnistamisessa keskeinen rooli on hallitusohjelmalla, ministeriöiden politiikkavalmistelulla sekä ennakointitoiminnalla. Käytäntönä on myös ollut, että vuosittaisen selvitys- ja tutkimussuunnitelman painopistealueet vastaavat hallitusohjelman painopistealueita, ja sitäkin kautta kytkentä hallitusohjelmaan on tiivis.

Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteet ovat näkyneet vahvasti VN TEAS -toiminnan tietotarpeissa ja selvitys- ja tutkimushankkeissa viime vuosina. Vuosina 2017-2019 VN TEAS -toiminnassa on toteutettu 187 selvitys- ja tutkimushanketta, joiden yhteenlaskettu budjetti on ollut 28,4 miljoonaa euroa. Näistä hankkeista noin puolet (92 kpl, 14,8 m€) on kytkeytynyt läheisesti Agenda 2030 -tavoitteisiin ja niiden alatavoitteisiin. Hankkeita on kohdistunut kaikille Agenda 2030 -tavoitteiden alueille lukuun ottamatta tavoitetta 14 (*Vedenalainen elämä*).

Eniten selvitys- ja tutkimushankkeita on kohdistunut seuraaville Agenda 2030 tavoitteille: *Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua* (18 hanketta; 2,98 m€), *Terveyttä ja hyvinvointia* (15

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1, Helsinki | POSTIOSOITE PL 23, 00023 Valtioneuvosto | PUHELIN 0295 16001 (vaihde) | FAKSI (09) 1602 2165 | SÄHKÖPOSTI kirjaamo@vnk.fi

hanketta; 2,91 m€), *Ilmastotekoja* (11 hanketta; 1,9 m€) ja *Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto* (10 hanketta; 1,3 m€) (ks. kuva 1 alla). Varsin paljon hankkeita on ollut myös liittyen tavoitteisiin *Hyvä koulutus* ja *Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja.* VN TEAS -hanketoiminnan painopisteet Agenda 2030 -tavoitteiden alueella vastaavat varsin hyvin kansallisia Agenda 2030:n toimeenpanon painopisteitä, joita ovat hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi ja yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi.

Viimeisen kolmen vuoden aikana VN TEAS -hanketoiminnan kytkeytyminen Agenda 2030 –tavoitteisiin on vahvistunut: kun vuonna 2017 43 % VN TEAS -hankkeista kytkeytyi Agenda 2030 -tavoitteisiin, niin vuonna 2018 osuus oli noussut jo 50 %:iin ja vuonna 2019 osuus oli 52 %.

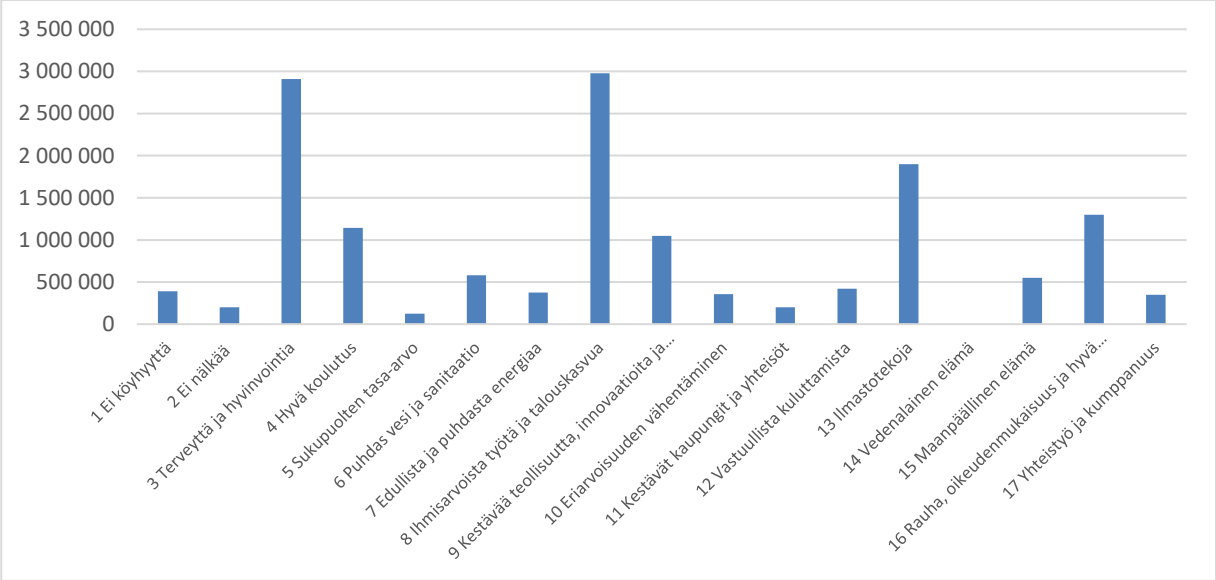

Kuva 1. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) hankkeiden kohdistuminen Agenda 2030 -tavoitteisiin vuosina 2017-2019 (€). Hankkeiden yhteenlaskettu budjetti ko. aikana 28,4 m€.

Huomionarvoista myös on, että usein VN TEAS -hankkeilla on varsin suora kytkentä Agenda 2030 -tavoitteiden alatavoitteisiin. Arviomme mukaan 2/3 edellä mainituista 92 hankkeesta kytkeytyy erinomaisesti tai hyvin johonkin Agenda 2030:n ohjelman konkreettiseen alatavoitteiseen. Esimerkiksi VN TEAS -hanke Korruptiotilanteen seurannan indikaattorit Suomessa (2019) liittyy hyvin läheisesti Agenda 2030 -toimenpideohjelman alatavoitteeseen 16.5., joka pyrkii vähentämään ”merkittävästi korruptiota ja lahjontaa kaikissa muodoissaan". Kyseisen hankkeen tavoitteena on kartoittaa ja kehittää Suomeen soveltuvia korruption indikaattoreita, joita voitaisiin hyödyntää säännöllisessä seurannassa ja siten se edesauttaa korruption tunnistamista ja vähentämistä Suomessa. Vastaavasti VN TEAS -hanke Yhdyskuntajätteen kierrätyksellä vauhtia kiertotalouteen (2018) kytkeytyy erittäin vahvasti Agenda 2030 -alatavoitteeseen 12.5., joka tähtää vähentämään ”merkittävästi jätteiden syntymistä ennaltaehkäisyn, kierrätyksen ja uudelleenkäytön keinoin". Hankkeessa analysoitiin, miten yhdyskuntajätteen kierrätystä voidaan tehostaa Suomen olosuhteisiin sopivalla tavalla ja tarkasteltiin erityisesti biojätteen erilliskeräyksen tehostamisen keinoja.

Kuten edellä todettiin, VN TEAS -toiminta kytkeytyy läheisesti hallitusohjelmaan ja sen toimeenpanoon. Tältä osin kestävän kehityksen näkökulmasta huomionarvoista on, että pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma on vahvasti rakentunut sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyyden varaan. Näin ollen on oletettavaa, että kuluvalla hallituskaudella kestävään kehitykseen ja Agenda 2030 –teemoihin liittyvät tietotarpeet tulevat edelleen olemaan hyvin keskeisessä roolissa valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnassa.

Agenda 2030:n politiikkajohdonmukaisuuden edistäminen

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta on tukenut ja tukee jatkossa Agenda 2030:n politiikkajohdonmukaisuutta kahdella tavalla. Ensinnäkin VN TEAS -hankkeina on toteutettu useita tutkimuksia, joiden ytimessä on Agenda 2030 -kokonaisuus ja jotka siten suoraan kohdistuvat Agenda 2030:n toimeenpanon tukemiseen ja politiikan koherenssin edistämiseen. Tällaisia ovat mm. mm. Suomen lähtötasoa ja kehittämiskohteita arvioiva selvitys (2016) sekä kansallisen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen arviointi (2017). Edelleen keväällä 2019 valmistui kansallisen kestävän kehityksen politiikan kokonaisarviointi. Arvioinnin mukaan kestävän kehityksen politiikan johdonmukaisuudessa on Suomessa vielä runsaasti parannettavaa ja kestävän kehityksen ohjausvaikutusta läpi valtionhallinnon täytyisi vahvistaa siten, ettei tavoite jää muiden politiikkatavoitteiden jalkoihin. Lisäksi juuri on valmistumassa tutkimushanke, joka tuottaa kokonaiskuvan kestävän kehityksen sektoreiden (mm. ruoan tuotanto ja maatalous, kaupungistuminen, energia ja materiaalit sekä terveys ja hyvinvointi) innovaatioista ja innovaatiopotentiaalista ja etsii näiltä toimialoilta osa-alueita, joilla suomalaisilla yrityksillä on mahdollisuus saada uutta liiketoimintaa ja kasvua. Edelleen keväällä 2020 valmistuu hanke, joka tarkastelee sitä, miten kestävän kehityksen mukaista strategiatyötä tulisi johtaa ja toimeenpanna paikallistasolla.

Toiseksi VN TEAS -toiminta edistää Agenda 2030:n politiikkajohdonmukaisuutta edellä mainitun lähes 100 hankkeen muodostaman kokonaisuuden tuottamalla tutkimustiedolla. Tämä kokonaisuus tuottaa tietoa edellä mainitulla tavalla Agenda 2030 tavoitteiden ja alatavoitteiden tilanteesta Suomessa ja siten tuottaa edellytyksiä parantaa politiikkajohdonmukaisuutta.

Kestävän kehityksen monitieteisen tietopohjan vahvistaminen ja ennakointi

Valtaosa valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan piirissä toteutettavista hankkeista ovat luonteeltaan monitieteisiä ja hankkeiden toteuttajina on useamman toimijan muodostamia konsortioita. Hankkeissa on yleensä usean eri tutkimusalan edustajia mukana ja siten hankkeet vahvistavat kestävään kehitykseen liittyvää monitieteistä tietopohjaa. Esimerkiksi kaikki edellä mainitut hankkeet, joiden ytimessä on Agenda 2030 -kokonaisuus ja jotka kohdistuvat Agenda 2030:n toimeenpanon tukemiseen, on toteutettu konsortiohankkeina ja konsortioissa on ollut edustettuina eri tutkimusalueiden edustajia.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnassa hyödynnetään laaja-alaisesti erilaisia tutkimusmenetelmiä. Hankkeiden toteuttamisessa käytetään monipuolista, monitieteellistä ja tulevaisuussuuntautunutta menetelmävalikoimaa (ml. ennakointi, vaikutusarviointi ja

satunnaistetut koeasetelmat). Valtaosa hankkeista on luonteeltaan monimenetelmäisiä. Ennakointia voidaan hyödyntää esimerkiksi osana hankkeen toteutusta. Lisäksi on muistettava, että ennakoinnilla on vahva rooli VN TEAS -tietotarpeiden tunnistamisessa.

Lisätietoja:
Antti Pelkonen, VTT
Tiedeasiantuntija
Valtioneuvoston kanslia
antti.pelkonen@vnk.fi
p. 0295 160 533